

Bedömning av en detaljplans påverkan på naturvärden på fastigheten Eslöv 53:4

Bakgrund

Eslövs kommun håller på att utforma en detaljplan för del av fastigheten Eslöv 53:4, förskolan Skogsglantan, med avsikt att bygga en ny, permanent förskola på platsen.

Kommunen har uppdragit åt Ekologigruppen AB att bedöma den föreslagna detaljplanens påverkan på fladdermöss och övriga naturvärden som kan förekomma inom eller intill detaljplaneområdet, med fokus på det skogsbryn som ligger i nordost och är en del av naturreservatet Allmänningen (figur 1).

Figur 1. Flygfoto över skogsbrynet som angränsar till detaljplaneområdet (fotot taget av Eslövs kommun).

Metod

Bedömningen har utförts av Emil Åsegård, naturvårdsbiolog på Ekologigruppen AB. Emil har mångårig erfarenhet av naturvärdesbedömningar i många olika naturmiljöer där perspektiv för all biologisk mångfald beaktas.

Bedömningen utgår från de underlag som har tillhandahållits från kommunen (Tabell 1), genomsökning efter information i tillgängliga databaser om naturvärden, vetenskaplig litteratur och egen kunskap och beprövad erfarenhet.

Inget fältbesök har utförts i samband med bedömningen, men Emil har besökt området tidigare och har en viss bild av platsens utseende.

Tabell 1. Underlag som använts i bedömningen

Titel	Utgivare	datum	
Skuggstudie – Utkast	Eslövs kommun	2021-11-04	
Plankarta – Granskningshandling	Eslövs kommun	2021-06-08	
Inventering av fladdermöss inom Eslövs Allmänning, Eslövs kommun	Naturvårdskonsult Gerell	2008-08-22	
Artportalen (sökområde Allmänningen med omnejd, period 1990-2021)	Artdatabanken	2021-11-08	
Skötselplan för naturreservatet Eslövs allmänning	Eslöv kommun	2010	

Beskrivning av kända arter och biotoper

Fladdermöss

Fladdermöss har en särskild ställning inom naturvärden eftersom de har en strikt fridlysning och är känsliga för störningar och med många rödlistade arter. Från kommunens fladdermusinventering av Gerell 2008 framgår att fyra arter är kända från Allmanningen: nordisk fladdermus, dvärgpipistrell, brunlångöra och gråskimlig fladdermus (några av arterna har bytt svenskt namn sedan inventeringstillfället). På artportalen har konsulten istället för brunlångöra registrerat vattenfladdermus, men detta är troligtvis bara en felskrivning. Vattenfladdermusen är dock också känd från Trollsjön. I tabell 2 beskrivs dessa arters status, biotopval och ljuskänslighet (de Jong m.fl. 2020, Voigt m.fl. 2018).

Tabell 2. Fladdermusarternas status och biotopval.

	Rödlistningsstatus	Biotopval	Känd förekomst	Aktivitet	Ljuskänslighet
Nordisk fladdermus	Nära hotad	Skog	Gläntor i Allmanningen	Födosöksområde	Låg
Dvärgpipistrell	Livskraftig	Skog, gläntor	Gläntor i Allmanningen	Parningsrevir	Låg
Brunlångöra	Nära hotad	Skog, gläntor, öppna fält	Gläntor i Allmanningen	Parningsrevir	Hög
Gråskimlig fladdermus	Livskraftig	Öppna fält	Brynmiljö vid förskolan	Tillfälligt besök	Låg

Det är inte osannolikt att flera av ovanstående fladdermusarter tillfälligt utnyttjar brynmiljön i södra delen av Allmanningen som födosöksområde, men brynmiljön vid förskolan är sannolikt av begränsad/låg betydelse för samtliga arter. Brunlångöra är ljuskänslig och undviker även svagt upplysta områden, Gråskimlig fladdermus är endast känd som tillfällig besökare och nordfladdermus och dvärgpipistrell föredrar att födosöka i mer skogspräglad natur. Detsamma gäller för de två ytterligare arter som är funna i Trollsjöparken; vattenfladdermus och större brunfladdermus, som primärt födosöker över vatten respektive på hög höjd, 20-100 meter upp, men kan tänkas utnyttja brynet tillfälligt.

Barbastell är en rödlistad fladdermusart som har nämnts i diskussioner om möjliga nykoloniseringar sedan inventeringen 2008 (Sofia Svensson muntligen). Barbastell lever i parkliknande halvöppna trädmiljöer där den övernattar i träd som har håligheter eller flagnande bark, eller i övergivna byggnader (Ahlén 2015). Mycket buskrika miljöer, inte minst där lövtunnlar bildas, är sannolikt viktiga vid jakt under lågtryck, men arten kan också jaga ovan trädkronorna. Jaktområdet ligger ofta intill yngelkolonin, men kan också uppgå till flera kilometer därifrån. Barbastellen äter nästan enbart nattfjärilar till skillnad från många andra fladdermusarter som också kan jaga tvåvingar och skalbaggar. I Eslövs kommun är barbastell känd från tre lokaler; Stockamöllan, Billinge och Trolleås slott. Miljöerna stämmer väl överens med typmiljön för barbastell, med heterogent, halvöppet landskap med många äldre träd, ödebyggnader och större mörklagda områden. Argumentet till varför barbastell skulle kunna tänkas kolonisera området är oklart, men kan bero på det faktum att barbastellens population verkar öka i landet just nu, möjligtvis på grund av ett varmare klimat eller ökad hänsyn i skogsbruket. Närheten till Trollsjöparken gör att jaktområdet antagligen är tillräckligt stort.

Argumenten för att Barbastell inte skulle kunna tänkas kolonisera området är desto fler. Nattfjärilsfaunan är i regel starkt reducerad i upplysta miljöer på grund av att arternas orientering skadas av belysningen (t.ex. Knop m.fl. 2017, Owens m.fl. 2020). Även barbastell och de flesta fladdermöss undviker upplysta miljöer, även om nordisk fladdermus och dvärgpipistrell verkar hantera det relativt väl i födosökssammanhang (Voigt m.fl. 2018). Även om varken allmanningen eller grönytan vid Skogsgläntans förskola är upplysta så omges de av belysning vilket starkt reducerar fladdermössens födoområde. Allmanningen är generellt för tät och sluten för att passa barbastell även om enstaka gläntor finns, och grönytan runt Skogsgläntans förskola är för öppen.

Boplatser i form av ihåliga träd eller torrakor med lös bark är få eller obefintliga i Allmänningen, men kan finnas något enstaka i Trollsjöparken (T.ex. Åsegård 2016). Sammantaget bedöms det som mycket osannolikt att barbastell skulle utnyttja det detaljplanelagda området eller intilliggande bryn som livsmiljö. Man kan också vända på perspektivet och konstatera att om barbastell kunde leva i en så pass vanlig miljö som den runt skogsgläntans förskola så skulle den också vara en mycket vanlig art.

Bryn som ekosystem

Skogsbryn är ofta omnämnda i naturvårdssammanhang som artrika miljöer, viktiga framför allt för många olika organismer av fåglar, insekter och kärlväxter (t.ex. Riksantikvarieämbetet 2018, Duelli m.fl. 2002, Lorenci m.fl. 2019). Ett annat namn på bryn är ”ekoton” som betyder övergångszon mellan två naturtyper, här lövskog och gräsmark. Många arter som lever i både gräsmarker och skog utnyttjar bryn i delar av sina liv, medan många andra arter enbart lever i brynen. I skog finns det till exempel många insektsarter, bland annat bland skalbaggar och tvåvingar som lever i olika typer av död ved som larver, men som fullvuxna utnyttjar blommande buskar som födokälla för pollen och nektar. I öppen gräsmark finns det många pollinatörer och värmegynnade arter som utnyttjar brynens ofta rikliga blomning och varma, vindskyddade lägen för sin larvutveckling.

Brynens form, artsammansättning och läge påverkar starkt hur artrika de är. Till formen är det fördelaktigt om brynen är variationsrika och djupa, gärna 20-40 meter, med en trappliknande form i profil (med höga örter, buskar och träd bakom varandra). Ju fler inhemska arter av buskar och småträd som ingår desto fler följarter kan också leva i brynet (Sundberg m.fl. 2019).

Bryn utvecklas bäst i soliga lägen (Riksantikvarieämbetet 2018). I norrlägen blir brynen glesa och svagblommande och av mindre betydelse för de många insekter som är värmegynnade. Brynen bidrar också till en vindskyddad och fuktig miljö inne i skogen, vilket gynnar många lundarter. Bryn är alltså av betydelse såväl för brynlevande arter som för artrikedomen i de intilliggande miljöerna.

Brynmiljön i Allmänningen intill förskolan Skogsgläntan verkar främst bestå av ett bestånd med slån som inte heller är så djupt, utan nästan överskuggat av vida ekkronor som sväller ut över buskarna. Tillsammans med de många buskagen längs allmänningen och runt Tåbelunds vårdcentral gör de grönområdet söder om Allmänningen till en ganska brynrik miljö, där dock brynet vid Skogsgläntan verkar vara det minst välutvecklade och minst betydelsefulla.

Om brynlevande arter

Det finns få eller inga specifikt brynkrävande arter registrerade i artportalen från skogsbrynet intill förskolan, men sannolikt kan det ändå hysa många vanliga arter som också är påträffade inne i Allmänningen. Bland fågelarter är brynmiljöer särskilt attraktiva på grund av att de ger skydd från predation och samtidigt riklig tillgång till insekter och bär. Gulsparv (rödlistad som nära hotad), gräsparv, näktergal, gärdsmyg och ärtsångare (nära hotad) är arter som noterats i Allmänningen och som primärt utnyttjar bryn. Området intill förskolan är antagligen mindre attraktiv häckningsplats eftersom mänsklig närvaro riskerar att störa fåglarnas häckning.

I Allmänningen och dess närhet är ett antal naturvårdsarter (Hallingbäck 2013, se faktaruta) kända sedan 1990. Inga av dessa, förutom redan nämnda fåglar är däremot knutna till brynmiljöer. Det beror antagligen delvis på att brynen inte är noggrant inventerade men framförallt på att bryn är ganska vanliga biotoper i landskapet, och därför är arter knutna till bryn inte så hårt trängda. Bryn- och buskmiljöer kan utvecklas under loppet av några decennier vid fri utveckling av öppna marker.

Sammanfattningsvis bedömer jag att brynmiljön intill Skogsgläntans förskola inte är en viktig biotop för några sällsynta eller hotade arter och att artrikedomen av brynlevande arter sannolikt är högre i andra delar av buskagen runt Tåbelund och Allmänningen. Brynet påverkar dock skogsmiljön positivt genom att skydda från vind och uttorkning.

Mer om naturvårdsarter

Naturvårdsarter är utpekade av myndigheter i olika inventeringar och sammanhang. De sammanfattas av Artdatabanken SLU i rapporten "Naturvårdsarter" (Hallingbäck 2013). Exempel på naturvårdsarter är *rödlistade arter*, skogsstyrelsens signalarter, Jordbruksverkets *ängs- och betesmarksarter* och *fridlysta arter*.

Påverkan på brynmiljö och fladdermöss av den nya detaljplanen

Som jag framfört ovan så är det biologiska värdet hos brynmiljön intill Skogsgläntans förskola sannolikt mycket begränsat, inte minst genom att det är ett mycket litet område. Naturvärden kan dock utvecklas över tid eller bestå som mindre delar av ett större områdes värden, och man vill förstås aldrig påverka naturvärden negativt även om de är små.

Av utkastet till detaljplan och den skuggutredning som ingått som underlag till den här bedömningen så framgår att en ny förskola inte skulle byggas närmare brynet än befintliga huskroppar. De skulle inte skugga brynmiljön under de delar av året som brynet blommar och inte nämnvärt under hela växtsäsongen. Under vinterhalvåret blir skuggningen större, men då är också de flesta organismer i vintervila.

Detaljplanen har tagit höjd för att brynet, för att inte kvävas under trädskronorna, ska ha plats att utvecklas 5-10 meter, vilket är tillräckligt för att mer än bibehålla befintlig brynstruktur.

Förutsättningarna för häckning av småfåglar i brynet är idag sannolikt begränsade på grund av störning från barn och personal på förskolan. Detaljplanens förläggning av förskolans uteområde till söder om huskroppen gör att brynet sannolikt blir mindre utsatt för störning än i dagens situation. Hur stor del av brynet som kommer kunna vara funktionell som häckplats för fåglar beror sedan på vart barnen styrs i sin lek när de besöker Allmänningen. En vanlig rutin på förskolor verkar vara att man har en plats som man oftast vistas på, och i övrigt gör promenader och utflykter till andra delar. Det är endast på platser med frekventa och långvariga besök som fågelhäckning störs. Övrig fauna störs ganska lite och florans påverkas sannolikt mest lokalt av ett ökat slitage (men allmänningen saknar skyddsvärd flora).

Störning på eventuella nattlevande organismer, där nattfjärilar är en artrik grupp, beror helt på vilka val man gör av belysning av området. Det är då belysningen från skymning till gryning under sommarhalvåret som är kritisk. Eftersom området redan idag sannolikt är av begränsad/låg betydelse för fladdermöss så blir effekterna små oavsett om detaljplanen genomförs eller ej. I planbeskrivningen nämns att belysning ska anpassas för att minimera ljusföroreningar, men denna anpassning är inte angiven i detaljplanen så det är oklart hur denna ambition ska kunna säkerställas.

Några viktiga förutsättningar för att brynets naturvärden ska bestå eller utvecklas är:

- Att brynet kan få växa ut från skuggan av trädskronorna.
- Att nattbelysning undviks från skymning till gryning under sommarhalvåret på delar som vetter mot Allmänningen (gärna på så stora delar av detaljplaneområdet och övrig grönyta som möjligt)

- Att störning från förskolebarn begränsas genom att styra utgången från förskolan till allmänningen till en specifik plats, vilket enkelt görs genom val av grindens placering.
- Att inga exotiska växter används för att komplettera brynets växtsammansättning.

Slutsatser

- Skogsbrynet är av låg/begränsad betydelse för biologisk mångfald genom att det är litet, svagt utvecklat, och är en ganska vanlig biotop i naturen generellt.
- Det är inte alls osannolikt att olika fladdermöss utnyttjar brynet tillfälligt och sporadiskt eftersom flera arter är rörliga och varierar sig och testar olika födoplatser. De arter som kan vara aktuella är antagligen de sex arter som är funna inom Allmänningen och Trollsjöparken vid inventeringen 2008. Märk väl att sådana tillfälliga besök kan göras på nära nog alla naturmiljöer med träd och buskar som inte är upplysta, och är alltså inte en indikator på att området är av större betydelse för arterna.
- Detaljplanens hänsyn, med avstånd mot brynet och låg beskuggning under sommarhalvåret, är väl avvägda och möjliggör för bevarade naturvärden och funktionalitet för brynet som livsmiljö.
- Andra åtgärder som inte regleras i detaljplanen är viktigare för bevarandet av biologisk mångfald i området. Några av de viktigaste är att
 - Prioritera inhemska trädslag och buskar i växtval, eftersom dessa är livsmiljö för många insekter som utgör basföda för bland annat fåglar och fladdermöss (exotiska växter har i regel mycket få följarter).
 - Tillåta träd och buskar att växa sig stora, inklusive slånbuskarna i det aktuella brynet.
 - Behålla så stora ytor som möjligt mörklagda kvälls- och nattetid under sommarhalvåret.
 - Begränsa antalet klippningar av långgräsytor till ett minimum för att möjliggöra för insektslarver att fullborda sina larvperioder (ännu bättre att omföra till ängsslätter).
 - Bibehåll den gröna länken mellan Trollsjöparken och Allmänningen/grönytan intill.
 - Bevara död ved i olika former inom Allmänningens naturreservat (i enlighet med skötselplan).

Källor

- Ahlén, I. (2015). Åtgärdsprogram för barbastell, 2015-2019. Rapport 6532. Naturvårdsverket.
- Appelqvist, Thomas & Bengtson, Ola (1995). Brynmiljöer i Bohuslän. Insektsliv, biologisk mångfald och synpunkter på övervakning. – Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Miljöenheten 1995:6.
- Czaja, J.; Wilczek, Z.; Chmura, D. (2021). Shaping the Ecotone Zone in Forest Communities That Are Adjacent to Expressway Roads. *Forests*, 12, 1490. <https://doi.org/10.3390/f12111490>
- de Jong, J., Gylje Blank, S., Ebenhard, T. & Ahlén, I. (2020). Fladdermusfaunan i Sverige – arternas utbredning och status 2020. Fauna & flora.
- Duelli, Peter & Obrist, M.K. & Flückiger, P.F.. (2002). Forest edges are biodiversity hotspots - Also for Neuroptera. *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae*. 48. 75-87.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala.
- Knop, E., Zoller, L., Ryser, R. et al. (2017). Artificial light at night as a new threat to pollination. *Nature* 548, 206–209. <https://doi.org/10.1038/nature23288>

- Lourenço GM, Soares GR, Santos TP, Dáttilo W, Freitas AVL, et al. (2019) Equal but different: Natural ecotones are dissimilar to anthropic edges. PLOS ONE 14(3): e0213008. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0213008>
- Owens, Avalon C.S., Précillia Cochard, Joanna Durrant, Bridgette Farnworth, Elizabeth K. Perkin, och Brett Seymoure. (2020). "Light Pollution Is a Driver of Insect Declines". Biological Conservation 241 (januari): 108259. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.108259>.
- Riksantikvarieämbetet (2018). Övergångszoner mellan skogs och jordbruksmark. Rapport 2018:14. Riksantikvarieämbetet.
- Sarlöv-Herlin, I. (2001). Approaches to Forest Edges as Dynamic Structures and Functional Concepts. Landscape Research 261: 27-43.
- Sundberg, S., Carlberg, T., Sandström, J. & Thor, G. (red.) 2019. Värdväxters betydelse för andra organismer – med fokus på vedartade värdväxter. ArtDatabanken Rapporterar 22. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Voigt, C.C, C. Azam, J. Dekker, J. Ferguson, M. Fritze, S. Gazaryan, F. Hölker, G. Jones, N. Leader, D. Lewanzik, H.J.G.A. Limpens, F. Mathews, J. Rydell, H. Schofield, K. Spoelstra, M. Zagmajster (2018): Guidelines for consideration of bats in lighting projects. EUROBATS Publication Series No. 8. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 62 pp.
- Åsegård, E. (2016). Skyddsvärda träd i Eslövs kommun. Rapport. Eslövs kommun.